

Religionistika v kontextu společenských věd

Etika ve výzkumu

Kodex ISA

„Bezpečnost, anonymita a soukromí subjektů výzkumu a informátorů by měly být přísně respektovány, jak v kvantitativním, tak v kvalitativním výzkumu. Výzkumníky získané zdroje osobních informací by měly být důvěrné, pokud si sám informátor nepřeje a nesouhlasí s tím být citován. Pokud jsou informátoři snadno identifikovatelní, výzkumník je povinen poučit je o možných následcích z publikování dat a závěrů výzkumu...Souhlas subjektů výzkumu a informátorů by měl být získán předem.“ [ISA

Informovaný souhlas

Smlouva o účasti na výzkumu

Co musí obsahovat (podle ESDS [Economic and Social Data Service]):

Souhlas musí být poskytován svobodně s dostatečným zdůrazněním toho, k čemu je poskytován.

Mezi oběma stranami výzkumu musí existovat aktivní komunikace - co je od účastníků výzkumu požadováno a proč je jejich účast vyžadována.

Je potřeba rozlišovat mezi souhlasem k samotnému výzkumu a souhlasem ke sdílení poznatků třetími stranami, nebo k publikaci (velmi důležité pro

Zákon a osobní data

Problém archivace

K čemu je dobrá

MEDARD

Problém zpracování a uchování

Zákon o ochraně osobních údajů

Zpracováním se podle zákona rozumí:

„jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace“ [Zákon

Citlivé údaje

osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu,

citlivým údajem osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a jakýkoliv

Důsledky pro výzkum

Je nutné si při každém výzkumném rozhovoru vyžádat souhlas informátora (dle zákona subjektu údajů), v případě citlivých údajů (při výzkumu tedy téměř vždy) musí tento souhlas být písemný.

Pokud chce výzkumník sbírat osobní údaje, musí se registrovat na úřadu pro ochranu osobních údajů. V případě, že je výzkum konán v rámci větší instituce (například univerzity), obvykle již registrované, je nutné zjistit, zda se registrace vztahuje i na prováděné zpracování dat (v našem případě je to vědecká činnost). Je také nutno data spolehlivě ochránit před zneužitím, a to především jejich bezpečným uložením s možností přístupu pouze pro oprávněné osoby.

Další etické otázky

Ochrana soukromí (soukromé vs. veřejné)

Co je soukromé? (rozhovor lidí v baru, náboženský obřad)

Ve vztahu ke komu?

Co jsou volné zdroje dat? (chaty, blogy, webové stránky, emaily; odhalovat výzkumnou identitu v komunikaci emailem?)

Újma

Prostřednictvím publikování výsledků (studium pekařů, vietnamská vesnice a vietnamská válka).

Zasahování/nezasahování na pozadí vlastních etických norem do zkoumaného prostředí?
(Tomáš Hrustič a úžera)

Problém plného „vnoření se“ do pole (problém svatby K. Irwin s informátorem)

Jak odhadnout důsledky?

Vykořisťování

Reciprocita mezi výzkumníkem a informátory

Platit za informace? (Scheper-Hughes a obchodování s orgány)

Jak spočítat, co kdo z toho má?

Vykořisťování výzkumníka (Wallis a scientologové, drogoví dealeri)

Důsledky pro další výzkum

Zamoření terénu

Jak řešit etické otázky

Absolutní pravidla?

Kontextová citlivost?

Etický relativismus: je třeba se chovat podle norem informátorů?

Můžeme ignorovat etiku ve prospěch výzkumu (výzkum velkých organizací)?

Etická regulace

Etické panely (univerzitní, vědeckých asociací, grantové - FP7)

Jaká je kompetence etických panelů? Jak
zhodnotit účelnost metodologie v poměru k
etickým problémům?

Etické dotazníky – biomedicínský výzkum.

Způsobuje sociálněvědný výzkum horší důsledky
než jakékoliv jiné sociální jednání?

Etické normy a návody

Association of Social Anthropologist (ASA)

British Sociological Association

Social Research Association

RESPECT FP7 project

aj.